

Stockholm 2023-10-03

kopia till:
anna.barklund@regeringskansliet.se

Remissyttrande Informationsförsörjning på skolområdet Skolverkets ansvar (SOU 2023:21)

Inledning

Skolinformationsutredningen har haft i uppdrag att föreslå en långsiktig lösning på den problematik som uppkom i och med den ändring av myndighetens praxis som Statistiska Centralbyråns genomförde 2020 och som innebar att uppgifter om exempelvis elevsammansättning, resultat och personal i fristående skolor bedömdes utgöra uppgifter om ekonomiska förhållanden och därmed omfattas av absolut sekretess.

Det uppdrag som Skolinformationsutredningen fått kan verka högst rimligt – att säkerställa myndigheters, kommuners och andra aktörers tillgång till information i verksamheter som ansvarar för något, för vårt samhälle så grundläggande, som utbildningen för våra barn och unga. Samtidigt går det inte att låta bli att reflektera över det högst orimliga i att en sådan utredning överhuvudtaget behövdes tillsättas. Skälet är att Sverige, som enda land i världen, tillåter att förskolor och skolor drivs som vinstmaximerande aktieföretag.

Sveriges Skolledares uppfattning är att det finns betydligt bättre lösningar på sekretessproblematiken än att skapa särslagstiftning som tillåter att viss information blir offentlig medan annan fortsatt hemlighålls. Den lösning som förbundet i första hand föreslår är att aktieföretag som verksamhetsform fasas ut från utbildningssektorn helt och hållet. I avvaktan på att detta genomförs borde regeringen genomföra något av de utredningsförslag som tidigare lagts fram och som innebär att alla som verkar inom utbildningsområdet lyder under offentlighetsprincipen fullt ut. Det är olyckligt att utredaren inte haft möjlighet att överväga dessa lösningar.

Utredningens förslag och bedömningar

De förslag som utredaren lämnar är alltså, enligt Sveriges Skolledares uppfattning, inte optimala. Oavsett detta kommer förbundet på sedvanligt sätt att kommentera de förslag i betänkandet som har bäring på skolledarnas profession och förutsättningar att utföra sitt uppdrag.

Förslag 4.3 Skolverket ska ansvara för informationsförsörjningen inom sitt verksamhetsområde

Utredaren föreslår att Skolverket ges ett helhetsansvar för statistikförsörjningen på skolområdet. Det innebär att reglering kring enskilda register ersätts av en samlad bestämmelse kring Skolverkets statistikansvar. På så sätt säkras myndighetens möjligheter att använda information även i andra delar av myndighetens verksamhet, som exempelvis fördelningen av statsbidrag, framtagandet av regionala planeringsunderlag för dimensioneringen av gymnasial utbildning och det generella uppdraget att följa upp och utvärdera utbildningen i svensk förskola och skola.

Utredarens bedömning är att förslaget innebär förenklingar för huvudmännen i och med att de bara kommer att ha kontakt med Skolverket vad gäller uppföljning och utvärdering, statistikframställning och fördelning av statsbidrag.

Sveriges Skolledare bifaller förslaget. Det finns en utveckling mot att förskola och skola ses som viktiga aktörer i allt fler samhällsviktiga verksamheter. Aktuella exempel är arbetet med säkerhet och krisberedskap samt det brottsförebyggande arbetet. Ju bredare intresset för förskolans och skolans verksamhet blir, desto viktigare blir Skolverkets roll som samordnare på statlig nivå för att i så stor utsträckning som möjligt förenkla för huvudmän och skolledare.

Förbundet vill framhålla att uppgiftslämnarbördan är en reell belastning, inte minst för landets skolledare. Staten behöver ta ökad hänsyn till detta. Att samla ansvaret för informationsförsörjningen till en myndighet bör kunna bidra till en mer effektiv hantering av redan lämnade uppgifter.

Sveriges Skolledare anser att det är problematiskt att statistik på skolområdet idag håller generellt låg kvalitet. Det finns, enligt förbundets uppfattning, ett stort mått av godtycklighet i de uppgifter som lämnas i statistikinsamlingen. I Skolverkets arbete med att samordna insamlingarna bör därför även ingå en översyn i syfte att öka tillförlitligheten i uppgifterna. Sveriges Skolledares uppfattning är att om insamlade uppgifter inte anses tillförlitliga, så bör staten avstå från att överhuvudtaget göra insamlingen.

För att förbättra förutsättningarna till tillförlitlig statistik inom skolområdet bör regeringen dessutom överväga att införa ett nationellt system för informationshantering för förskola till vuxenutbildning, liknande Finlands skolplattform. Sveriges Skolledare har även tidigare framfört att så länge landets alla skolhuvudmän använder olika system kommer risken för godtycklighet i informationsinsamlingen fortsatt vara hög. En fortsatt brist på samordning ökar dessutom risken för tidsödande överdokumentation.

Sveriges Skolledare vill också framhålla vikten av att tidspresen för inrapportering av uppgifter inte ökar, utan snarast minskar. När det gäller exempelvis

inrapportering av betygsresultat finns en tendens att lärare och rektorer upplever att betygen, av administrativa skäl, behöver sättas allt tidigare. Detta kan anses stå i strid med skollagen där det anges att betyg ska sättas vid terminens slut då eleverna haft möjlighet att ta del av all tillgänglig undervisningstid.

Förslag 9.8 Undantag från sekretessen

Utredaren föreslår att uppgifter i Skolverkets statistiksystem som berör enskilda personliga förhållanden ska omfattas av sekretess om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men. Detta kallas för ett omvänt skaderekvisit.

Utredaren föreslår samtidigt undantag från denna regel för uppgifter i lärar- och förskollärrregistret. Utredaren motiverar detta utförligt med exempelvis behovet för huvudmän att kunna säkerställa att personal har efterfrågad lärarlegitimation. Sekretessen föreslås inte heller gälla för kontaktuppgift och uppgift om namn i skolenhetsregistret som i normalfallet innebär att rektors namn och kontaktuppgifter ska finnas tillgängliga. Någon motivering för att detta undantag från sekretessen är nödvändigt lämnar utredaren inte.

Sveriges Skolledares undersökningar visar att var fjärde skolledare utsatts för hot eller våldshandling under en 12-månaders period. En liknande andel svarar att de blivit utsatta för kränkningar. Mot bakgrund av detta anser förbundet att regeringen bör göra en mer noggrann genomgång av vilka eventuella problem som skulle kunna uppstå om undantaget för rektors namn och kontaktuppgifter i skolenhetsregistret inte genomförs. Först därefter bör beslut gällande undantag från sekretessen för kontaktuppgifter och namn i skolenhetsregistret fattas.

Sveriges Skolledare återkommer i det här avseendet till behovet av ett bredare nationellt ansvar för informationsförsörjningen i skolektorn. I likhet med vad förbundet framförde i sitt yttrande över förslaget till ny digitaliseringsstrategi för skolväsendet så ökar riskerna för otillbörlig användning av personuppgifter ju fler skilda informationssystem som används. I dagsläget använder skolhuvudmän olika system från olika privata leverantörer. Att införa sekretess på statlig nivå för att skydda känsliga personuppgifter blir mindre verkningsfullt ju fler system med skilda ägarförhållanden som sådana uppgifter återfinns i.

Denna fråga behöver lyftas även i diskussioner gällande landets säkerhets- och beredskapsarbete.

Förslag 11.1 Ikraftträdande

Utredaren föreslår att lagändringarna ska träda i kraft den 1 juli 2024. Förordningen om Skolverkets informationsförsörjningsansvar föreslås träda i kraft vid samma tidpunkt.

Sveriges Skolledare har inga invändningar mot förslaget.

Med vänlig hälsning

Sveriges Skolledare

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Mats Nilsson', with a stylized flourish extending to the right.

Matz Nilsson
Förbundsordförande

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Ann-Charlotte Gavelin Rydman', with a long horizontal flourish extending to the right.

Ann-Charlotte Gavelin Rydman
Förbundsordförande